

Timothy F. Sedgwick. *The Christian Moral Life. Practices of Piety*. Grand Rapids–Cambridge: Eerdmans 1999 ss. 161.

Współczesne chrześcijaństwo, zarówno na płaszczyźnie praktycznego działania, jak i w refleksji teologicznej, coraz bardziej otwiera się i ubogaca doświadczeniem braci rozłączonych. Dotyczy to także myśli teologicznomoralnej i etycznej. Pośród wielu nurtów etyki protestanckiej tradycja anglikańska wydaje się szczególnie bliska katolickiej teologii moralnej. Dotyczy to głównie stosunkowo bogatej anglikańskiej literatury teologicznej angielskiej prowincji *Anglican Communion*, ale może też być odniesiona do etyki i teologii episkopalnej, którą jest Kościół anglikański w USA. Timothy F. Sedgwick należy do bardziej znanych i aktywnych teologów moralistów Kościoła episkopalnego. Jest m.in. autorem *Sacramental Ethics. Paschal Identity and the Christian Life* (Philadelphia: Fortress Press 1987) oraz *The Making of Ministry* (Cambridge–Boston: Cowley 1993). Wraz z P. Turnerem jest też redaktorem *The Crisis in Moral Teaching in the Episcopal Church* (Harrisburg: Morehouse Publishing 1992), gdzie zawarta jest interesująca analiza kryzysu współczesnego stanu nauczania moralnego w Kościele episkopalnym. Jego ważniejsze artykuły znajdują się także w następujących publikacjach: *Shaping Our Future. Challenges for the Church in the Twenty-First Century*. Red. J. S. Freeman. Cambridge–Boston: Cowley Publications 1994; *Our Selves, Our Souls and Our Bodies. Sexuality and the Household of God*. Red. C. C. Hefling. Cambridge–Boston: Cowley Publications 1996; *Faithful Living, Faithful Dying. Anglican Reflections on End of Life Care*. Harrisburg: Morehouse Publishing 2000.

The Christian Moral Life to najnowsza, samodzielna publikacja Sedgwicka, którego głównym zamierzeniem jest tu zdecydowane podkreślenie, że autentyczne chrześcijańskie życie moralne jest nieodłączne od duchowości i codziennej pobożności. Moralności chrześcijańskiej nie wolno zamykać czy ograniczać do dywagacji i rozważań akademickich, które z konieczności nabierają charakteru teoretycznego, tracąc odniesienie do codziennego życia wiary. Takie spojrzenie na życie moralne sytuuje autora w dawnej tradycji teologicznomoralnej anglikanizmu, który od początku swej kościelnej odrębności podkreślał nierozzerwalność moralności i duchowości. Już najwięksi teologowie moralisci okresu karolińskiego w XVII wieku, „złotego wieku” anglikańskiej teologii moralnej, J. Taylor i R. Sanderson, mocno wpisali to przekonanie w teologię anglikańską. Ponadto dla Sedgwicka właściwe zrozumienie etyki chrześcijańskiej musi mieć charakter teologiczny, a ściślej teocentryczny i chrystocentryczny, gdyż powinno wyrastać i prowadzić do stałego pogłębiania związku z Bogiem w Chrystusie. W tym sensie ta praca jest kontynuacją wcześniejszej *Sacramental Ethics*, gdzie relacja do Boga jest w centrum życia chrześcijańskiego.

Przesłanie *The Christian Moral Life* podkreśla konieczność ugruntowania życia chrześcijańskiego w doświadczeniu Boga, które najpełniej wyraża się i realizuje w kulcie. Stąd uwielbienie Boga, które jest celebracją i pogłębieniem zjednoczenia

z Nim, ma charakter centralny i zasadniczy dla całości życia chrześcijanina (por. s. XI). Takie spojrzenie na chrześcijańskie życie moralne jest wyraźnym nawiązaniem zwłaszcza do K. E. Kirka i głównych akcentów odnowy anglikańskiej teologii moralnej w minionym wieku (por. S. Nowosad. *Odnowa anglikańskiej teologii moralnej w XX wieku*. Lublin: RW KUL 2001 s. 199-211). Moralność chrześcijańska wyrasta więc z wielbienia Boga, które dokonuje się zawsze w Chrystusie. Związek kultu i moralności w chrześcijaństwie jest więc wybitnie chrystocentryczny, a w konsekwencji eklezjalny i sakramentalny. Według Sedgwicka wiążą się z tym tradycyjne formy „dyscypliny umysłu i ciała” w życiu moralnym, jak medytacja i kontemplacja, post, pokuta i asceza, a szczególnie prowadzi to do Eucharystii. W treści eucharystycznej autor *The Christian Moral Life* widzi najbardziej charakterystyczną cechę kultu i całego życia chrześcijańskiego. Dowartościowuje tu także, niekiedy problematyczny dla protestantów, wymiar ofiarniczy, a w konsekwencji paschalny Eucharystii (por. s. 114-121).

Pierwsze dwa rozdziały analizowanej pracy mają charakter bardziej ogólny, wprowadzający w etykę chrześcijańską, a szczególna uwaga zwrócona jest na jej anglikańską specyfikę, gdzie wyróżnia się jej charakter inkarnacyjny, wspólnotowy i sakramentalny (por. s. 25-51). Pozwala to autorowi wskazać na istotne punkty zbieżności i rozbieżności w rozumieniu moralności chrześcijańskiej i jej miejsca w życiu między protestantami i katolikami. Sedgwick akcentuje w tym kontekście swoje przekonanie o konieczności przeżywania wiary w stałym odniesieniu do świata jako środowiska życia. Człowiek wiary musi być otwarty na świat, w nim rozpoznawać swoje powołanie i je realizować, co oznacza potrzebę stałego odwracania się od nastawienia egoistycznego ku życiu we wspólnocie z innymi (por. s. XI). To „życie chrześcijańskie w świecie” teolog anglikański określa angielskim terminem „piety” Nie chodzi tu jednak o zwykłą pobożność, ale raczej o całość zachowań i postaw człowieka wierzącego, który – jak to określił Jeremy Taylor – „trwa przed Bogiem, działa i mówi, i myśli w Jego obecności” (s. 3).

Z jednej strony zmieniający się świat jako środowisko życia, a z drugiej postępująca refleksja nad Bożym Objawieniem prowadzą do coraz pełniejszego i głębszego rozumienia Bożej obecności w świecie, a wskutek tego także dróg realizacji ludzkiego powołania na różnych płaszczyznach życia. Sedgwick szczególną uwagę poświęca w tym kontekście najpierw pojmowaniu ludzkiej seksualności i rodziny, a następnie relacji chrześcijanina do bliźniego, zwłaszcza do ubogich i potrzebujących. Dla tych rozważań autor używa kategorii „przymierze gościnności”, która jest dla niego swoistym kluczem do zrozumienia całości życia chrześcijańskiego.

Prezentowane analizy odwołują się przede wszystkim do przesłania biblijnego, zarówno ze Starego, jak i Nowego Testamentu, a następnie sięgają do bardziej znaczących etapów rozwoju myśli chrześcijańskiej w przeszłości, gdzie wielokrotnie przywoływane są opinie nie tylko autorów anglikańskich, ale także protestanckich (np. K. Barth, J. M. Gustafson, H. R. Niebuhr) czy katolickich (K. Rahner, E. Schillebeeckx). Dzięki licznym odniesieniom w przypisach do innych autorów i prac, *The Christian Moral Life* może służyć jako dobry przewodnik po mało znanej protestanckiej literaturze etycznej. Sedgwick jest przekonany, że cała prawda chrześcijańskiego życia moralnego ujawnia się jedynie w ujęciu personalistycznym,

co pozwala mówić o tym w kategoriach wezwania i odpowiedzi, a ostatecznie powołania. Już sam język personalistyczny pokazuje, że „Ktoś” nas kocha, sądzi, przyjmuje czy powołuje i zaprasza do udziału w nowym życiu (por. s. 128). Wyjątkowo jednoznacznie objawia się to w modlitwie chrześcijańskiej, która jest zawsze osobowym odniesieniem do Osoby Boga, którego się wychwala, błaga, przeprasza czy dziękuje (por. s. 106).

Mimo swej skrótowości, która wyzwala u czytelnika pewien niedosyt, napisana przystępnym i osobistym językiem praca T. F. Sedgwicka, profesora etyki chrześcijańskiej z *Virginia Theological Seminary* w Alexandria, jest godna polecenia wszystkim, którzy chcą nie tylko rozeznać się we współczesnej etyce protestanckiej, ale szukają również bardziej teologicznego i głębszego zrozumienia moralności chrześcijańskiej. Potwierdza ona także jego znaczenie w dzisiejszej etyce anglikańskiej w jej wydaniu północnoamerykańskim, gdzie jest on jednym z najważniejszych autorów.

Ks. Sławomir Nowosad